

A fáradhatatlan kapcsolatépítő

Nagy Zoltán, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) Műszaki Könyvtáros Szekciójának titkára, az idén a szekció felterjesztése nyomán megkapta az MKE Emlékérmet. Mint az indoklás szól, Nagy Zoltán 1972 óta az MKE tagja,

azóta tevékenyen részt vesz az egyesület, így korábban a Helyismereti Könyvtárosok Szervezete, a Bibliográfia Szekció s vele párhuzamosan immár húsz éve a Műszaki Könyvtárosok Szekciója munkájában. Elsődleges érdeme a határon túli könyvtárakkal és könyvtárosokkal való kapcsolattartás, az együttműködések előmozdítása. Erről, az MKE-ben és természetesen munkahelyén, az Országos Széchényi Könyvtárban (OSZK) végzett munkájáról kérdeztük a kitüntetés apropóján.

Tulajdonképpen azt sem tudom hirtelen, honnan is kezdjük. 1972-ig talán mégsem mennék vissza, de 1976-ig muszáj, hiszen addig nyúlnak a legendás kapcsolatépítés kezdetei.

Nagy Zoltán: Igen, akkor kezdődött. Az OSZK-ban a kezdetektől a Mikrofilmtárban dolgoztam. A '70-es évek elején indult be a hírlap-állományvédelmi program. A kataszrofális állapotban lévő, málló hírlapokat mikrofilmre vetjük, hogy legalább ilyen formában megmaradjanak az utókornak. Már ekkor 40–45 millió hírlapoldalra becsülték az azonnali mentésre szoruló anyagot. Hamarosan kiderült azonban, hogy ez csak a teljes mennyiség egy része, hiszen a határainkon kívülre került könyvtárakban, levéltárakban is rengeteg, másutt nem kutatható hírlap lett volna az enyészeté, ha nem teszünk valamit.

Ki vagy mi hívta fel erre a figyelmet?

N. Z.: Ennek érdekes története van. Talán kevesen tudják nálunk, hogy az újvidéki székhelyű Matica Srpskát, amely a tudományos akadémia szerb megfelelője, valójában Budapesten

alapították. Ennek a Maticának 1976-ban egy tudós ember, Lazar Čurčić volt az igazgatója, aki talán a pesti alapításra is gondolva tudatában volt annak, hogy mekkora jelentőségük van a nemzetközi kapcsolatoknak, ugyanakkor a régi könyvek és egyéb kiadványok nemzetközileg elismert kutatójaként nem tudta nyugodtan nézni, hogy pótolhatatlan állományrészek menjenek veszendőbe a Matica Srpska Könyvtárában azért, mert azokra már nem jut sem pénz, sem figyelem. Ezért megkereste az Országos Széchényi Könyvtár akkori vezetőit, akik természetesen rögtön felkarolták az ötletet, és megindult a mentés.

Hogyan zajlott ez a munka?

N. Z.: Az OSZK-ból egy csapat lényegében körbejárta a Kárpát-medencét. A Délvidéken kezdődött, de azután jártunk Horvátországban (akkor még természetesen Jugoszlávia részeként), Ausztriában, a Felvidéken, Erdélyben...

Rengeteg anyag összegyűlhetett így.

N. Z.: Több tízezer művet tudtunk megmenteni.

A volt Jugoszlávia területén két teljes magyar anyagot vittünk mikrofilmre, Bács és Eszék könyvtárában. A sors különös játéka, hogy mára mindkettő elpusztult az ott dúló háborúban, s csak ez az általunk készített mikrofilmsorozat őrzi az RMK tárgykörébe tartozón unikális régi magyar könyveket.

De másutt is izgalmas munkát végeztünk. Erdélyben például felvettük a Küküllő-melléki Református Egyház teljes 1570 és 1952 közötti kéziratos anyagát! Ez több mint harmincezer mikrofilmet jelent, és benne vannak az anyakönyvek, az oktatási intézmények iratai, synodusi jelentések és 18-20 magyar ajkú község anyagi javainak teljes körű leírása.

A Felvidéken sikerült mikrofilmre vennünk a magyar sajtótörténet egyik legértékesebb lapjának, a bilingvis Kassai Újságnak, azaz Kaschauer Zeitungnak a teljes folyamát. Ennek a lapnak volt

szerkesztője és szerzője Márai Sándor a '30-as években.

A különleges az volt ebben az ügyben, hogy Kassán nem kaptuk meg az újság két világháború közötti számaint, de sikerült megtalálnunk és mikrofilmre vennünk a prágai Cseh Nemzeti Könyvtárban, amely kötelespéldányként megkapta, és szerencsénkre megőrizte őket.

Külön említésre méltó a horvát eset. A horvát nemzeti könyvtár kéziratárában előbukkant egy jegyzék, amely a Fiumében, mai nevén Rijekában őrzött, az OSZK pecsétjével ellátott dokumentumokról készült. Ezeket sikerült felkutatnunk a rijekai városi könyvtárban, és mikrofilmen hazahoztuk őket. A dokumentumok közt voltak például a fiumei főgimnáziumok és más oktatási intézmények értesítői. Majd Muraszombatban és Lendván folytattuk a helyszíni hungarikapótló mikrofilmmezési mentő munkálatainkat.

Sikerült befejezni ezt a munkát?

N. Z.: Hátra van még Szlovénia, tudásunk van nagy mennyiségű értékes anyagról, amelyet Ljubljánában a nemzeti könyvtárban őriznek, és természetesen Erdélyben rengeteg megmenteni való hungarikakincs rejlik még, amelyeket mikrofilmre kell felvételeznünk, mert papírlapjaik már annyira elsavasodtak, hogy más mód nincs a pusztulásuk megakadályozására.

Így persze érthető, hogy kialakult egy kiterjedt kapcsolati háló.

N. Z.: Izgalmas kutatások folytak, sok határon túli magyar és más nemzetiségű kollégával kerültünk gyakran baráti viszonyba. Természetes volt, hogy az így kialakult lehetőségeket aztán igyekeztem az MKE, illetve könyvtáros kollégáim javára kihasználni. Rengeteg tapasztalatszerző utat szerveztem a Műszaki Könyvtárosok Szekciójának vezetője tagjaként, majd titkárként. Kalotaszentkirálytól Krakkóig jártunk magyarok nyomában, és könyvtárakat nézni. Krakkót éppen ebben az évben kerestük fel.

De ennél is fontosabbnak tartom azt, hogy bekapcsolhattuk a határokon kívüli magyar könyvtárosokat az MKE éves vándorgyűléseinek szakmai programjaiba, sőt, bemutatókat, továbbképzéseket szervezhettünk nekik, például a digitalizálásról.

Ezzel nem csupán ők gazdagodtak, hanem mi is, hiszen olyan új ismereteket hoztak egyebek közt speciális könyvtári gyűjteményekről, amelyekről egyébként talán sohasem hallottunk volna.

Egy kicsit kanyarodjunk vissza az OSZK-hoz. Itt, a Hold utcai állománnyvédelmi központban, ahol most beszélgetünk, őrzitek a mikrofilmeket.

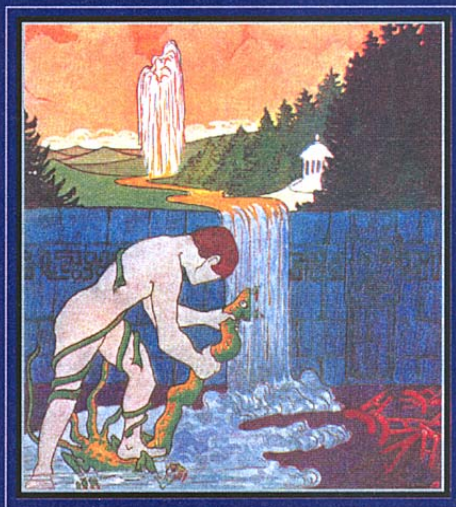
N. Z.: Igen, még hozzá jó körülmények között, megfelelő páratartalmú és hőmérsékletű helyiségekben. Itt működik Magyarország legnagyobb központi könyvtári mikrofilmarchívuma. Ez biztonsági szempontból is fontos, hiszen azzal, hogy nem a Várban, a gyűjteménnyel azonos helyen van ez a közel ötvenmilliónyi mikrofilm-felvétel, csökken a teljes megsemmisülés veszélye is. Ugyanakkor a helyismereti gyűjteményeknek is ki tudjuk elégíteni az igényeit. Kiegészítve, mikrofilmen visszakaphatják saját lapjaikat. Ahhoz, hogy megismerhessék, mi készült már el az OSZK Mikrofilm- és Fényképtárában, közreadtuk szerkesztésben a *Mikrofil-*

A műszaki szekció Kalotaszentkirályon az Ady-élműnél koszorúzott.

A Kalota partján c. verset Unti Edina (a képen balra) mondta el.

Nagy Zoltán

A Felvidék fürdőinek lexikona

mek címjegyzéke. *Időszaki Kiadványok* új sorozatát. A 13 kötetben több mint tízezer magyar hírlap-, folyóiratcím közül válogathatnak a hazai és a határainkon túl lévő könyvtárak. Így az elmúlt három évtizedben több mint 580 könyvtárba jutottak el pozitív, ún. olvasói mikrofilmjeink. Ráadásul ezt a lehetőséget kihasználva létrejöhett a Jelenkori Fotóművészeti Gyűjtemény és Dokumentációs Központ is.

Milyen előzményei vannak a központ kialakításának?

N. Z.: Ez az állomány kettős gyökerű. Az újságok, dokumentumok gyűjtése közben láttuk szerte a Kárpát-medencében, hogy mennyi fénykép van szinte mindenütt, és ezek milyen könnyen elpusztulhatnak. Az OSZK régi és új könyvei között tárolt fotók megmaradása sem tűnt biztosítottnak. S közben jelentkezett a Magyar Fotóművészek Szövetsége is, amely megfelelő helyet keresett a gyűjteményének. Ezekből született az elhatározás, hogy követni kell a jó nemzetközi és hazai megoldásokat, létre kell hozni egy fényképtárat, mely a mikrofilmtár szervezeti keretében működtethető jól.

A munka jelenleg is tart, a fotók az OSZK egyes különgyűjteményeiből megőrzésre és feltárára átkerülnek a Hold utcába, s elhelyezést nyernek a légkondicionált archívumban.

A Jelenkori Fotóművészeti Gyűjtemény és Dokumentációs Központ vállalta, hogy összegyűjti a kortárs fotóművészek alkotásait, feldolgozza, és elérhetővé teszi őket. Azóta már megszületett a *Jelenkori magyar fotográfia* című digitális enciklopédia, amely hozzáférhető az OSZK, illetve a Magyar Fotóművészek Szövetsége honlapján keresztül. Ebben több mint kétszázötven magyar fotóművész életrajza, munkássága, legismertebb fotóművei kereshetők.

A gyűjtemény az OSZK Mikrofilm- és Fényképtára keretében működik, önálló szervezeti egységként. Létrejöttét *Monok István*, a nemzeti könyvtár főigazgatója is támogatta, s ennek köszönhető az is, hogy nemsokára összeáll az OSZK történeti fényképgyűjteménye, amely kiegészíti majd a jelenkori anyagot. Közös nevén ez lesz az OSZK Fénykép- és Fotóművészeti Tára.

Mekkora jelentősége van ennek?

N. Z.: Erről elég csak annyit mondani, hogy a jelenkori gyűjtemény több tízezres nagyságrendű, a régi képek pedig a százezer egységet is elérik. Elég csak utalnom az I. világháborús, csak

egy példányban fennmaradt fényképgyűjteményre vagy Escher Károly közel harmincezres nagyságrendű fotóművészeti hagyatékára.

Szerteágazó tevékenységed persze nem merül ki ennyiben.

N. Z.: Itt a könyvtárban egy közel harminctagú, jól képzett gárdával dolgozunk ezen a hatalmas programon, s reméljük, hogy nagyjából három-öt éven belül a végére juthatunk. Erre büszkék lehetünk, hiszen csak olyan fejlett országokban van példa hasonlóra, mint Hollandia vagy Franciaország.

Ugyanakkor azt is mondhatom, hogy megihlettek a fotók, és ezért a magyar képi kultúra egy

bizonyos korszakának kutatásába is beleástam magam. Legnagyobb e tárgyban megjelent munkám a *Magyar Füdőalmanach*, mely akkor siker lett, hogy a napokban kerül a könyvpiacra az angol és a német nyelvű kiadása. De elkészült már a Felvidék fürdőinek lexikona is (a révkomáromi KT. Könyv- és Lapkiadóval közösen).

Az OSZK kiadta az Edison 1911-es magyarországi látogatása alkalmából készült fotóalbum hasonmását *Gazda István* tudománytörténész és a magam tanulmányaival kiegészítve, ez is egészen különlegesen érdekes képi világot bemutató munka volt.

Legújabbán az 1956-os forradalom évfordulójára jelent meg egy CD-nk, amely az 1956. október 23. és november 4. között Magyarországon bárhol megjelent hírlapok (százhat periodikum) teljes jegyzékét tartalmazza, köztük szerepelnek egyetlen példányban készültek is, mint a Dunapentelei Ifjú Forradalmár vagy a Jövő Mérnöke, a műegyetemisták lapja. Később sze-

Két kép az Edison in Hungary c. albumból.

A fenti kép jobb szélén: Edison

Lent.: a Budai Vár korabeli panorámája

retnének a napvilágot látott újságok teljes szöveganyagát is közreadni, valamint egy DVD-t készíteni a diákok és a kutatók részére.

Hát, nem unatkozhatasz. A Hold utcai részleg a magyar–magyar találkozó központjává vált, a könyvtári munkád izgalmasan sokrétű, és az MKE-ben is további feladatok várnak, amint hallom.

N. Z.: Zajlik az MKE Műszaki Könyvtáros Szekciója szervezeti életének újragondolása, ezt a munkát még *Ottovay Lászlóval* kezdtük el, aki már nem lehet közöttünk. Remélem, az MKE-s, a műszaki szekcióbeli és az OSZK-s kollégáim további segítségével terveink nagyobbik része megvalósulhat.

Ehhez kívánunk sok sikert, és gratulálunk a kitüntetéshez!

13 újabb magyar mesekönyvvel bővült a Nemzetközi Digitális Gyermekkönyvtár

A Nemzetközi Digitális Gyermekkönyvtár a Marylandi Egyetem egy kutatócsoportja és az Internet Archívum közösen hozta létre azzal a céllal, hogy minél több gyermekkönyvet tegyenek ingyenesen elérhetővé az interneten keresztül. Az ICDL elsősorban a 3-13 év közötti gyermekek, valamint szüleik, tanáraik számára kínál olvasnivalókat. A gyűjtemény természetesen a kutatók számára is tartogat meglepetéseket. A nemzetközi kezdeményezés a különböző kultúrák megismerését és megértését szolgálja azáltal, hogy lehetőséget teremt az egyes tagországok gyermekeinek, hogy megbeszéljék egymással olvasmányélményeiket, illetve bemutatásuk a könyvekkel kapcsolatos rajzaikat. Ezen felül, az ICDL jó lehetőséget kínál a nyelvtanulásra is. Bővebben: http://www.tanszertar.hu/eken/2006_01/szg_0601.htm

A programban magyar gyerekek is részt vesznek, a foglalkozások szeptember végén kezdődtek.

Elsőként Vékás Sándor költő ajánlotta fel műveit: Béka Béni bárja és Hörsög Herdinánd új lakása, amelyek rögtön nagy sikert arattak. Ezek már 2006 júniusa óta on-line olvashatóak.

A Csimota Könyvkiadó által felajánlott művek közül a *Beszél a kéz* és a *Beszél a kéz (2)* nagy érdeklődést váltott ki, hiszen halló és hallássérült gyermekek kommunikációját segíti elő.

Fecske Csaba versei és meséi szintén a gyerekek kedvencei lehetnek.

A digitalizált művek on-line elérhetőek: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/SimpleSearch?category=ids=>

Köszönettel tartozunk a szerzőknek, álljon itt a névsoruk: *Balogh Andrea, Baranyai András, Fecske Csaba, Kárpáti Tibor, Lackfi János, Pap Kata, Rutkai Bori, Takács Mari, Tóth Krisztina, Vékás Sándor, Vincze Tamás* valamint *Boros Gábor*, aki digitalizálta a 13 kötetet.

Amennyiben ismernek olyan szerzőt, aki szívesen felajánlja műveit, szívesen közvetítünk a művek bekerülésében. (*Szalóki Gabriella*)

Köszönjük mindazoknak, akik 2005. évi személyi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tevékenységét! A beérkezett 171 485 Ft felhasználásáról az éves program figyelembe vételével döntünk.

*a Magyar Könyvtárosok
Egyesülete
elnöksége*

